

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Helv. hitv. Ev. ref.! Puritán. — Iskolaügy. Jelentés az 1885-ik évi történelmi congressusról. Liszka Nándor. — Az egyetemes lelkészi és tanári nyugdíj- és gyámintézet. Kiss Bertalan. — A gyám- és nyugdíj-intézet kérdéséhez. Futó Mihály. — Pár szó az egyházi takarékmagtárak kérdéséhez. M . . . s. — Kilenczedik egyetemes imagyülés. Láng Adolf és Czelder Márton. — A mi házi ügyünk. — Egy és más stb. — Különművek. — Szerkesztői posta. — Hirdetés.

Helv. hitv. Ev. ref.!

Az állam alapelve lényegileg a közjólét s ebből folyólag a jogeszmék megvalósítására czélzó törekvés. *Salus publica suprema lex!* Ez alapelve épülnek aztán az egymástól eltérő kormányformák. Az alapelv egy, de az arra épített kormányzási formák egymástól lényegesen különböznek. Az önkényuralom, az alkotmányos vagy köztársasági kormányforma tulajdonképen egy alapelvből indulván ki, annak foganatosítását más utakon-módokon igyekszik érvényesíteni s egyik a másikkal a legszembeeszköbb ellentétet képez. Az egy alapelvből kivont törvények mindegyiknél más-más jogokat s kötelezettségeket alkotnak, melyek aztán, mindaddig, míg az illető kormányforma nem változik, az annak kötelékében élő egyedekre nézve kötelező erővel bír, fenhagyatván az egyéneknek ama szabadsága, hogy e törvényeket bírálgassák s esetleg azok megváltoztatását szorgalmazzák, de míg azok az állam törvényei, azoknak nolens-volens engedelmeskedni tartoznak.

A keresztyén egyház is oly czélből szervezett testület, hogy annak tagjai az erkölcsi istenország polgáraivá képeztessenek s hogy ez létesülhessen, az istentiszteletnek bizonyos meghatározott külalakban kell nyilvánulnia. Ennek is egy alapelve van, t. i. a Jézus Krisztus; ő ama fundamentom, a melyen kívül mást senki sem vethet, de e kősziklára épült alkotmányok szintén eltérők lehetnek. Az egyetlen alapelvből kivont következtetések, egyházi

kormányrendszerek vagy formák más-más erkölcsi és anyagi törvényeket eredményeznek. És ez nagyon természetes. Valami magasztos eszményi s elméleti igazság ez: „*Salus publica suprema lex!*“ Százsorta szebb, százsorta eszményibb: Jézus az erkölcsi világ fundamentoma. De ha az alap egy, annál eltérőbbek egymástól az arra építő embereknek értelmi tehetségeik, erkölcsi nézeteik, egyéni érdekeik, felfogásuk, sőt még hitbeli meggyőződésök is, melyeket ösztönszerűleg igyekeznek környezetökben érvényesíteni. S ezt annál szabadabban tehetik, mivel a főbb sarkalatos elveket mindegyik a maga szempontjából ítélheti meg.

Elvitázhatlan tény, hogy a Megváltó a maga erkölcs-tanát nem öntötte művészi formába, rendszeres egészet nem adott át az utókornak. Az emberiség erkölcsi nemesítésének eszméje lebegett az ő lelke előtt s a leglényegesebb alapelveket, t. i. az Istenben, mint jó Atyában való hitet, továbbá az Isten országának magasztos eszméjét, az örök életet elmozdíthatatlan sarkelvekül jelentette ki, úgy hogy minden habozás nélkül állithatjuk, miszerint a mi hitünknek és vallásos életünknek zsinórmértéke a szentírás, a mennyiben az evangyelisták és az apostolok ezen eszményi igazságokat már ténylegesen formákba öltöztették, különösen Pál apostol és Jakab leveleiben már szabatosan körvonalozott rendszerrel találkozzunk. Amaz eszményi igazságoknak rendszeresítése tehát egyenesen apostoli eredetű. Daczára az apostoli levelekben észlelhető tanrendszernek ez még oly eszményi magaslaton áll, hogy az egyháznak erkölcsi testületté alakulása alkalmával, mindazok, a kik ezt az egyház külső életében megvalósítani törekedtek, mindjárt kezdetben több felekezetekre oszlottak. Szükségtelen az egyes felekezetek közt felmerült vitákat elősorolni; csak azt aényt említjük föl, hogy mindegyik a maga nézetének támogatására az egyetlen alapelvből kiindulva, bizonyos

tanrendszert állított föl, mely nemcsak a hitágazatokra, de az egyház külső igazgatására is kiterjedt.

Ily hitvallások mintegy okmányul akartak arra nézve szolgálni, hogy azok vallói nem tértek el az egyetlen alaptól: a Krisztustól. Bástyá volt a hitvallás, vagy nevezzük inkább kővárnak, a melyen belől azt az alapelvet őrizték és védelmezték, azt állítván mindegyik, hogy ő védelmezi a birtokában lévő igazságot.

A hitvallás tehát nem tévesztendő össze a változhatlan alapelvvél s mikor mi azt állítjuk, hogy a helv. hitv. alapján állunk, ez közelebről azt teszi, hogy mi e kőfalon belől védelmezzük az egyetlen mozdíthatatlan alapelvet. Azt sem mondjuk, hogy az változhatatlan volaa. Ezt még a helv. hitvallás készítői sem állították, de igenis a mellett szilárdan állunk, hogy míg e kőfal helyett maga az egyház egyeteme másikat nem állít föl, addig annak egyesek általi lerombolását egyházunk elleni merényletnek tartjuk. Nincs valami kártékonyabb a rendszertelenségnél, nincs valami veszélyesebb az egyházi téren sem, mint amaz alapból kiindulni, hogy a szentírás az egyetlen fundamentom: tehát mi szakítsunk minden olyan törvénnyel és intézkedéssel, mely bennünket, mint felekezetet egymáshoz csatol. Hiszen dicső elődeink épen azért rendszeresítették amaz egyetlen alapelvből kiindulva hitágazatainkat, hogy az egyesítés által erőnk növekedjék, mikor ama másik részről az eretnekség vádját lobbantották szemökre. Ha hitelveinkre s egyházigazgatásunkra nézve bizonyos megállapított törvényeink nem léteznének: várhatnók-e joggal az államtól a védelmeztetést, miután tudjuk, hogy azt az eszményi alapelvet még holmi Münzer Tamások s nálunk Hetey, a gyilkosságért börtönt ült lakatoslegény, továbbá az asztalos Mayer, a szalontai Kornya, mindegyik a saját ízlése szerint, vagy tehetségéhez mért ruhába öltözteti. Ha az államtól megköveteljük, hogy törvények által igazgasson s így legyen előmozdítva a „Salus publica“, így valósuljon a „Suprema lex“: mennyivel inkább elmondhatjuk ezt az egyházzal is, mely ily összekötő kapocs nélkül mint oldott kéve bomlanék szét.

A kötelező törvényeket, az egyöntetűséget eszközölő hitvallásokat csak vak elfogultság nevezheti s tarthatja papiros-pápának. A hitvallások és pápaság fogalma közt óriási a különbség, mert nekünk föl van hagyva a szabadság hitvallásunkon módosítani, azt az idő s körülményekhez képest, mint egyetemes egyház változtathatjuk. A fundamentom, a J. K. és a szentírás hitet ébreszt, egyházat épít, de hogy ez a hit az egyházban mint égő szövétnek vihar között is világoljon, hogy az egyház megépítettvén, kiállja a támadások ostromát, hogy szervezkedhessék, igazgatható legyen: erre nézve multhatlan kellék, hogy tanrendszere bizonyos külső formát öltön fel magára. A fundamentom, a J. K. és a szentírás előkészít bennünket a

mennyei polgárságra, de hogy egyházunk itt a földön mint joggal bíró s rendelkező testület erősödhessék: ezt a hitvallás eszközölheti.

Ezt nagyon jól tudják Utrechtben is, hol A. I. ur most tanul. Ott nem olyan újság ez, mint előtte az látszik lenni. Azt kell hinnünk, hogy őt is inkább eszményi ábrándozás ragadta oly gyakorlatiatlan állításra, a minőt kockáztatni mert, mivel oly elvek hangoztatása mellett, legalább ez időszert, ha törvényeinket kellő tiszteletben akarjuk tartani, Magyarország reformált, illetőleg helvét hitvallást követő egyházaiban számára nincsen hely. Ne higgye sem ő, sem azok, kikre Derzsi K. ur czélozni látszik, hogy a zsinat eltörölte volna a helv. hitvallást. Most is ezen a jogalapon állunk, midőn alkotmányos szerveztünk 1. §-a így szól: „az evangy. szerint reform. magyarországi keresztyén egyház, mely országos törvényeinkben helvét hitvallásnak neveztetik“, — tehát a jogalap még nincs eltéve láb alól. Ne ejtsük el, a míg lehet, ezt a tiszteletreméltó hitvallást s én inkább nevezem magam most is helvét hitvallásu magyar reformált keresztyénnek, mert hallottam már, hogy az az evangy. szerint reformált titulus olyan Prokrusztos-féle ágyhoz hasonlít, melybe kicsit és nagyot egyiránt be lehet fektetni; az egyiket megnyújtják, a másikat pedig erőszakosan megrövidítik. Helyet adnak itt még ezután alakulható felekezeteknek is, mert hiszen ez is, az is azt kürtölheti, hogy ő az evangyéliom szerint reformálja magát. Hiszszük, hogy küld még az Ur a mi egyházunkhoz is oly hős Theseust, a ki ezt a Prokrusztos-féle ágyat kiteszi a házból. Terünk nem engedi, hogy e fontos tárgyról ez időszert részletesebben szóljunk, de figyelmeztető szavunkat kötelesek voltunk felemelni épen azért, mert a leendő lelkészek közül szólalt föl egy ifju s aggódva féltjük egyházunkat, ha ilyenek kezére kellene bizni történelmi jogainak védelmezését. Jézus és a szentírás a mi palládiumunk, de ezt a hitvallás bástyái közt véren szerzett ősi törvényeinkkel védelmezzük s örömünkre szolgál, hogy e nézetet osztják egyházunk vezérférfiai! Nem olyan 50 krajczáros név az „a helv. hitvallást követő“ cím, hogy azzal könnyelműen szakithassunk.

Puritán.

Iskolaügy.

Jelentés az 1885-ik évi történelmi congressusról.*)

Az 1885. évi július 3—6. napjain Budapesten megtartott első magyar történelmi congressus, — miután a magyar történelmi társulat tudós elnökének, Ipolyi Arnold püspök-

*) Azt hiszszük, hogy a közegésznék teszünk hasznos szolgálatot, ha kiadjuk lapunkban L. N. kartársunknak a történelmi

nek, a nemzeti szellemű történettudomány fontosságát hangsúlyozó jeles értekezésével megnyitattott, — 3 szakosztályra oszlott.

Az I. szakosztály a történelemmel, mint tudományról foglalkozott s három alosztályban a történelmi anyagról, a történelem segédtudományairól és módszeréről tanácskozott.

A II. szakosztály, miután a programba felvett mű-történelmi előadás elmaradt, a történelem népszerűsítésének s a nagy közönség nemzeties történelmi érzeke felköltésének és táplálásának alkalmas eszközeit tárgyalta.

A III. szakosztály tanácskozásainak tárgyát az elemi, közép- és főiskolai történettáncítás képezte.

Tulmennék minden megengedett határon, ha e jelentésben a szakosztályok elnökei és előadói terjedelmes értekezéseinek s az ezek alapján kifejtett eszmecseréknek részletes ismertetésébe bocsátkoznám. A történelmi congressus tanácskozásainak lényegét különben is híven visszatükröztetik eredményeik, t. i. a congressusi határozatok. Legyen szabad ezek közül a fontosabbakat, különösen azokat, melyek a történettáncításra s az ezzel többé-kevésbé összefüggő kérdésekre vonatkoznak, összevontan megismertetnem.

A történelmi congressus szerint a középiskolában, az egyetemes történet tanítása közben is, kiváló figyelem legyen Magyarország történetére; a VI—VIII. osztályokban kötelező olvasmányt képezzenek a magyar történet kutfői s a kiváló gonddal és tapintattal szerkesztendő történelmi olvasó könyvek, melyeknek az ifjúsági könyvtárakból sehohsem volna szabad hiányozniok. A VIII. osztályban okvetlenül ejtse szerét a tanár a magyar történelmi kutfők méltató ismertetésének.

A történettáncítás sajnosan érzi hiányát egy a középiskolában is használható magyar történeti atlasznak; e hiányon a magy. tud. Akadémia segíthetne. Szükségesek volnának továbbá szakértelemmel szerkesztett egyetemes történelmi, de kiválólag magyar jellegű, falitáblák, kép-atlasz.

Az országos tanügyi kormány rendelje el és tegye lehetővé valamennyi középiskola történelmi tanszergyűjteményeinek kellő kiegészítését. A történelmi és classica-philologiai muzeumok kérdése — különösen a kivitel módzatai tekintetében — beható tanulmányozásra ajánlatott a szakférfiaknak és a kormánynak.

A mű-egyetem is tanítandó a hazai történet.

A tudomány-egyetem bölcsészeti fakultásán az egyetemes történelem, mint valóban egyetemes akképen taníttassék, hogy az legyen az emberiségi nagy intézményeknek története, a politikaiak, mint központ köré csoportosítva. A tanár lehetőleg a kutfőkből meritse előadását, emelkedjék fel a tudomány jelen színvonaláig s mutassa meg, micsoda hely illeti meg az egyes szereplő egyéneket és az egyes eseményeket az emberi szellem összefüggő egész történetében. A források s a leghasználhatóbb feldolgozások méltatásával adjon a tanár irányt a hallgatók magánolvasmányainak.

congressusról főtiszt. Révész B. püspök urhoz s általa az egyházkerületi közgyűléshez betérjesszett ezen jelentését, mely a főiskolai tanárok között köröztetni rendeltetett s így jutott el hozzánk is. Sok olyan életrevaló eszme van ezen jelentésben, mely széles körben érdemel figyelmet.

A hazai történettáncításnak kettős feladata, hogy egyrészt ismertesse meg a hallgatókkal annak egész folyamát összefüggésben, másrészt a kutfők alapján lehető részletes ismertetését nyujtsa az egyes korszakoknak, mindenkor beillesztve azokat a világtörténet nagy epocháiba.

Az akadémiái fokozatu történettáncítás betetőzéséül történelmi seminariumra van szükség, melyben a történettudomány iránt kiváló hajlammal viseltető, vagy egyenesen történettáncári pályára készülő ifjak, a kellő alapismeretek előző megszerzése után, tanpályájok utolsó szakában, sőt ennek bevégezése után is tervszerűen tovább képezendők. Különösen a történettáncári pályára készülőkre nézve, okvetlenül szükségesnek mondotta ki a congressus, hogy ezek jövőben a palaeographiát, diplomatikát és műtörténelmet is kötelező tantárgyként hallgassák s a tanári vizsgálaton a palaeographiából és magyar diplomatikából is megvizsgáltassanak.

A már alkalmazásban levő — különösen vidéki — történettáncárok számára a nyári szünidő alatt Budapesten palaeographiai és diplomatikai póttanfolyam nyitassék.

A történelmi congressus III. szakosztályának indítványára alkotott ezen határozatokkal összefüggnek s azokat mintegy kiegészítik az I. szakosztály indítványa folytán keletkezett következő végzések:

Allíttassék föl Budapesten a párisi „Ecole des Chartes“ és a bécsi „Institut für österreichische Geschichtsforschung“ mintájára egy magyar történelmi intézet. Ezen két évfolyamra tervezett intézetbe felvételi vizsgálat alapján vétetnének fel a szükséges előismeretek birtokában levő végzett bölcsészek vagy joghallgatók s a főleg gyakorlati tanulmányok befejeztével államvizsgálatot téve, muzeumi, könyv- és levéltári tisztségek, valamint történettáncári állások betöltésére kvalifikáltatnának.

Továbbá készíttessék oktatási czélokra egy fac-simile gyűjtemény, egy rendszeres magyar „Corpus Sigillorum“, egy regesta-gyűjtemény a magyar királyi oklevelekből, egy magyarországi „Corpus Inscriptionum“; gyűjtsenek össze az adatok egy oly codex létesítéséhez, mely a „Corpus nummorum“ mellett feltüntetné a magyar történet különböző korszakában divatozott pénzértéket és árakat.

A magyar történet sikeresebb tanítása érdekében kívánatos az 1526. előtti időből fenlevő nevezetesebb történelmi kutfők jó magyar fordítása és különösen a hazai jogtörténet szempontjából egy kritikailag szerkesztett teljes magyar törvény-gyűjtemény.

Ha mindezekhez veszem még a levéltári kutatások rendszeres megindítása, — a felkutatott és felkutatandó történelmi anyag felhasználásának tárgy- és névmutatókkal való könnyítése, — a budapesti közkönyvtáraknak külön szakok szerint a lehető teljességig való fejlesztése, — a bel-földi közlevéltárak rendezése és fentartása érdekében, az országos levéltári hivattal kapcsolatban, levéltári felügyelőségeknek szervezése, a vidéki történelmi és művelődéstörténelmi egyleteknek az országos történelmi társulattal szerves kapcsolatba hozatala, — a történelem népszerűsítése és a hazafias történelmi szellemnek terjesztése s erősítése tárgyában keletkezett congressusi megállapodásokat: valóban bajos dolog volna találnom és megjelölnöm eszmét és intéz-

kedést a történelem s különösen a hazai történelem tudományának általános érdekében, nálunk ez időszert sűrűn szükségessé és kivihetőt, mely az első magyar történelmi congressus figyelmét elkerülte volna.

Igaz, hogy a történelmi congressus megállapodásai csak egy végrehajtó hatalommal fel nem ruházott tanácskozó szaktestületnek óhajtásait fejezik ki, egyelőre tehát inkább csak ideális értékkel bírnak; de feltehető, hogy az országos történelmi társulat, mely rendezte, — a magyar tud. Akadémia, melynek kitűnő tagjai vezették a történelmi congressus tárgyalásait, — végre az országos tanügyi kormány, melynek egyenes felhívására és befolyása mellett tartatott meg ezen congressus, mindegyik a maga körében, rajta lesznek, hogy az ott hangoztatott üdvös eszmék mentül előbb testet öltsenek.

S ez nem jelentéktelen gyarapodása lesz nemzeti tanügyünknek, általában nemzeti kulturánknak. És nyeregségben, legalább közvetve, osztozni fog protestáns tanügyünk, protestáns kulturánk is. Tőlünk is függ azután osztályrészének mértéke, nagysága. A történelmi congressus több olyan dologra hívja fel figyelmünket, a mit a magunk körében, mi magunk is létesíthetünk. A mit pedig e részben megtehetünk, azt talán kötelességünk is volna megtenni.

És most legyen szabad az elmondottakhoz egy pár — nem javaslatot — csak igénytelen reflexiót csatolnom.

Liszka Nándor,
főiskolai jogtanár.

(Vége köv.)

Az egyetemes lelkészi és tanári nyugdíj- és gyámintézet.

(Vége.)

Ebben a tervezetben két logikai következetlenséggel találkozunk; a másik, a megbuktatott nem szenvedett ebben a hibában; az gyönyörűen okoskodott. Ha egyetemes gyámintézet jó létre, ez csak úgy lehetséges, illetőleg akkor érthető és szükséges, ha a particularis gyámintézetek megszűnnek, vagyis centralizáltak. E következetlenséggel existentialis föltétel gyanánt követelte a vidéki testületek beolvadását és a midőn ezek a belépést határozottan megtagadták, a meglevő bizonyosat a bizonytalan jövőért fel nem áldozták, saját családok kezéből a kenyeret sem emberi, sem isteni törvények szerint másokéi számára oda nem adhatták: e tény magában véve elég volt, hogy ez egyetemes intézmény megbukjék, nem rövid időre, hanem egyszermindenkorra, örökre. Előttem legalább minden feltámasztási kísérlet hiábavaló törekvésnek tűnik föl, mert a kettőt — az egyetemes és részszerűt — egymás nélkül, egymás mellett kombinálni határozottan lehetetlen. Ez a tervezet megpróbálta mégis; egyszerűen kihagyta a régiből az ösmeretes ominosus részletet, sőt megnyugtató kedvéért biztosítja is békés szomszédságáról kerületeink, traktusaink stb. birtokát a 22-ik §-ban. Ebbe a következetlenségbe kényszerűség hajtotta a terv készítőjét; nem az ő hibája tehát, ha egyesítési kísérlete hajótörést szenved. Ha ugyanis az egyes egyház-

megyéknek áldozatokkal fentartott, sok helyen virágzó, complet gyámintézetei teljes épségökben meghagyatnak: mi szükségök van akkor ezeknek egy másik „egyetemessé“-re?! . . . Sokképen lehetne felelni, de tulajdonképpen erre a kérdésre nincs felelet. Ha például — többek között csak itt a tiszántul — a debreczeni, alsó-szabolcsi traktusok gyámintézetei fizettetnek részvényeseikkel jövedelmi arányban évi 20—40 frtot s így szervezve nyújtanak annyi segélyt, melyből özvegy, árva tisztességesen megélhet: hogy lehessen ezeket a lelkészeket belevonni egy másik, egy egyetemes intézet kötelezettségébe, fizettetni velök ide is nolens-volens annyit, a mennyit amoda a magok érdekében jó szívvel áldoznak, fizettetni akkor, mikor talán már nem is jut rá, azonfelül meg szükségtelen, mert az elmaradott család jövője már biztosítva. Nem az a cél, hogy urrá tegyük utódainkat saját háztartásunk rovására, adósság árán is . . .

Törvény, centralizálási törekvés stb. megvalósíthatja a tervet, de az említett traktusok lelkészei — a szegény mint a gazdag — ez eljárás ellen méltányosan tiltakozhatnak.

A másik contrastot ebben a tervezetben a 3-ik §. d) pontja és a 22. §. képezik. Ez a kegyeleti átalány a n.-szalontai egyházmegyében, a mint látom, mutato nomine épen csak az, a mi itt nálunk a szatmári egyházmegyében: az új lelkész által első évi jövedelméből elődje özvegyének kiadott fele része — a stólán kívül. Ez így van itten nem 1875., hanem 1863. óta s mikor a 3-ik §. d) pontjában jelzett eset beáll, a segélyre igényt tartható utód nem marad, az első évi felejövedelem, vagy hát kegyeleti átalány a gyámintézetet illeti. Igazságosan nem lehet az máskép a szalontai egyházmegyében sem: mily következetlenség tehát a 22. §. biztosítékai mellett ez ottan-ottan elég tekintélyes összeget a tervelt egyetemes intézet bevételi forrásai közé tenni át. Áll hát az elv, hogy a két intézetet egymás mellett kombinálni — legalább szerencsésen — lehetetlen.

Sok szó férne még a tervezet egyik-másik, különösen pedig azon pontjához, mely szerint a lelkészjellegű tanárok felvétetnek a szervezetbe. Nem vitatom a zsinati törvény szellemét, de nagyon furcsának találom, hogy p. egy tanintézetnek 2-3 tanára részvényes lenne, a többiek pedig nem, a kik pedig épen úgy testvéreink, hitsorsosaink. Más körülmények itt a mérvadók s akadályozók az egyesítésnél. Csak egyet említek például. Egy debreczeni tanár helyi gyámintézetükbe köteles fizetni az első években 200 frtot; igazságos kulcs szerint az egyetemesbe fizetné jövedelme felét: mi marad akkor a költséges városi háztartásra . . .? A lelkészre nézve ez az eset nem áll, — városon tekintélyes jövedelmi pótlékul marad a stóla; a falusi lelkész pedig egy évben, szűkösön a felejövedelemből is megélhet.

Mint fentebb mondtam, vidéki gyámintézeteink épségben hagyása mellett az „egyetemes“ eszméje örökre megbukott. Egy tenger lett volna az a kisebb-nagyobb mellékfolyamokból. Ha már ezeket elzárjuk, a megásott nagy meder üresen marad; hogy külön tele hordjuk szomszoltó vízzel, nincs elég erőnk . . . A jól szervezett gyámintézetek hadd fussák továbbra is békésen — újabb terhelhetés nélkül — dicséretes, áldásos pályájokat; — hol megvan a kellő alap, csak a buzgóság, áldozatkészség hiányzik, ébredjenek

öntudatra a lelkészek s családjaik jövőjét holtuk utánra biztosítani legszentebb kötelességöknek tartásuk; azzal a 10—20 frttal, mit e tervezet kíván s a mennyit övének megtakarítani a legszegényebb lelkész is köteles, növeljük évenként a gyámintézeti osztalékot, alaptőkét; itt gyümölcsöztesztethetjük 6—8%-kal, az egyetemest kezelő földhitelintézet félannyit adna csak; — a hol még eddig semmi sem tétetett volna, ott fogjanak hozzá az illetők nagy erővel s akár traktusonként, akár országos szövetkezésben lépjenek actióba.

A közalap-segélyből jelzett 15% fordítottassék egy nyugdíj-intézetre. Ennek létre kell jönni minden áron... Megalkotása azonban roppant vigyázattal jár, — könnyen kigyót szedhetünk fel s melegíthetünk kebleinken... Olyan nyugdíj-intézetre, mint p. az állami hivataloknál s másutt szokás, sem a lelkészeknek, sem az egyházaknak — egyházszerkezetünk mellett nincs szüksége. Az évekkal, a testi gyengeséggel nem mindig jár együtt a szellemi fogyatkozás, — egy nyugdíjba való tapasztalt öreg lelkész többet tehet itt, mint a tapasztalatlan fiatal ember, — a szolgálatok teljesítésére pedig vannak segédlelkészeink. Ha évekhez köttetik a nyugdíjazás: mi lesz velünk s elaggott, de kitűnő szellemi erejű egyházfőnökből?! Ha nem jeleztetik a határ, hol a nyugdíjazás feltétlenül kezdődik, még siralmasabb lesz a helyzet. Mi mindent el fognak követni önkény, érdek, gyűlölködés s más emberi gyarlóságok?!... Szegény jó öreg tiszteletes urunk!... kár volt nyugdíjazni; különben is a desolatióknak nem mindenütt az agg lelkész az oka s éppen azért állnak fenn az egyházmegyei hatóságok, hogy az ilyen veszélyes pontokra éber figyelemmel ügyeljenek, az elaggott lelképásztor mellé segédeket jelesekbb ifjaink közül rendeljenek, igen, — a káplánok vétesse-nek már egyszer komoly figyelembe s elhelyezésökre, mint pl. a dunamelléki kerületben minden évben a legnagyobb gond legyen.

Nyugdíjazandó lenne én szerintem minden testi s szellemi nyomorék, kit nem az ember, de maga a természet mutat ki ilyenül, a kinek tehát nem élte utolsó éveiben, néhány évre terjedő gyöngeségeiben lenne szüksége a helyettesítésre vagy segedelemre, hanem a javulás reménye nélkül egész életen át, a kinek magának is kívánatosabb a csendes, nyugodalmas, mint a zaklatott lelkészi hivatali élet. Ilyen nyomorék a magyar református papság között évenként 15—20 ha lesz, ezeknek tisztességes eltartására a 15% elég. Ha többre lesz szükség, ne feledjük, hogy minden egyház minden tanítójáért minden évben 12 frt nyugdíj fizet... Nekünk lelkészeknek elég a magunk meglevő terhe, rendesen népes családaink jelen és jövő gondja; de azért ha oda üt ki a dolog, bizonyára nem lesz senki, a ki elnyomorodott szolgatársa segélésére a szükséges évi járulékot szíves-örömmel oda ne nyújtja.

És ha mindez szükségszerűleg így fog bekövetkezni, a sok tervezet, jó szándék ennyit eredményezend, elmondhatjuk majd, hogy „parturiut montes, nascetur ridiculus mus“, hogy volt villámlás, dörgés, fergeteg s a nagy háborúságból lett egy néhány szem eső. Csekély eredmény, de mégis áldásos és végtelen nagy.

Egyébiránt pedig sem bölcs, sem próféta nem vagyok: a jövő meghazudtolhat. A közjó érdekében jól fog esni még

a csalódás is. Kivánom azért, hogy a kérdéses tervezet „valeat, quantum valere potest.“

Kiss Bertalan,
keéri ev. ref. lelkész.

A gyám- és nyugdíj-intézet kérdéséhez.

Sokan várják és annyi előkészület, annyi tanácskozás után már némi türelmetlenséggel várják ezen országos felekezeti ügy elintézését, egyetemes ev. ref. egyházunk közérdekében óhajtkák elvégre dülőre jutását. Csakugyan történt is e téren ujabban ismét egy lépés. Egyetemes konventünk a múlt évi okt. 18—24. napjain Pápán 54. sz. a. hozott végzésében megbizta a nyugdíjalap-bizottságot, hogy a lelkészi és tanári nyugdíj-intézetre részletes tervezetet készítsen. És valóban nt. Szél Kálmán esperes és konventinyugdíj-bizottságielőadóur készített is egy alapszabálytervezetet, hozzá egy indokolást, melyek az olvasó előtt fekszenek a „Prot. Egyházi és Iskolai“, — nemkülönben a „Debreczeni Prot. Lap“-ban.

Ismerve egyetemes magyar ev. ref. egyházunk küzdő szegénységét, melynek filléreire ezer szükség fedezése vár; tudva, hogy a terebélyes tölgy kicsiny makkból sarjad és csak évek hosszú során fejlődnek ki árnyat és menhelyet nyújtó hatalmas ágai: részemről eleitől fogva nem voltam tulságos várakozással, vérmes reménykedéssel ev. ref. egyházunk egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetének áldásai iránt. Ugy gondolkodtam: a jelenkor ültet, de ültetvényének lassanként felviruló lombjai alatt inkább a jövő nemzedék talál az élet fáradalmi után üdítő pihenést, vészei közt menedéket. Ugy gondolkodtam: a jelenkor midőn tesz, teteteinek főbb jutalmát nem annyira az egyelőre bizonyára mérsékeltlen várható segélyben találja, — habár mostoha viszonyaink között bármely csekélységet sem lehet eléggé méltányolnunk, — hanem inkább ama boldogító tudatban élvezheti, hogy pótolni törekedett elődei mulasztását és szükös helyzetében is vetett, hogy az utókor arathasson. Ugy gondolkodtam: hogy midőn egyetemes konventünk munkára képtelen lelkészeink és tanáraink számára, bár egyelőre nagyon mérsékelt nyugdíjat, özvegyeik és árváik részére nyomorenyhitő gyámdíjat törekszik az összes magyar ev. ref. egyház híveinek filléreiből biztosítani: egyszerismind erősbiti a magyar reformátusság egyetemének egyházi és iskolai között az evangéliomi, testvéri közösséget, szilárdítja ama benső kapcsolatot, mely eddig egyházi és iskolai életünknek egyenes kárára, ellenségeinknek örömeire, egyházaink és tanintézeteink között tényleg nem létezett.

Ilyenformán lebegett lelkem előtt a gyám- és nyugdíj képe, talán kissé eszményiesen is; de éppen azért annál fájdalmasabb csalódással kellett az átolvasás után letennem a szabálytervezetet. Nem is méltatlanul. Nem szükség, hogy az önérdek, hanem hogy csak a tiszta igazság szemüvegén nézzük e szabálytervezetet és lehetetlen belső sajnálattal nem jelezniük, hogy: ez az alapszabálytervezet, bár magát egyetemesnek nevezi, nem akar benső közösséget, testvéri kapcsolatot ismerni az iskolával s midőn ösztövére kegyelemképen a nyugdíjra képesítettek sorába fölveszi a lelkészi képesítéssel bíró tanárokat, ugyanakkor kifelejtja a magyar

ev. ref. tanárvilág ¹⁹/₂₀-adát. Ez a tervezet az egyházi törvények szellemére hivatkozik s felejtí annak mindjárt 3. §-át, mely egyházunk iskoláit, mint az egyház önfentartásának eszközeit, mindenestől az egyház testéhez tartozóknak mondja. Ez a tervezet visszavesés előzőjéhez képest, mely a tanárokat az alapszabályzatnál készséggel számításba vette. Ez a tervezet felejtí az egyetemes konventtől nyert azon egyenes megbízását, hogy a nyugdíjalap-bizottság a lelkészi és tanári nyugdíj-intézetre készítsen részletes tervezetet. Im ezek csalódásunk okai.

De közelebb térek tárgyunkra. Teljesen igaz ugyan, hogy egyházi törvényeink 217. §-a a gyám- és nyugdíj-intézet létesítésénél csak az elaggott és hivatalra képtelenné vált lelkészek és utódaik segélyezésére gondolnak, de a midőn a tanárokról merőben hallgatnak, ugyanakkor a lelkészi képesítéssel bírónál sem emlékeznek. Az alapszabályzat indokolása a lelkészi képesítéssel bíró tanároknak a gyám- és nyugdíj-intézetbe való fölvetelénél az egyházi törvények 118. §-ára hivatkozik ugyan, de bocsánatot kérek, e §. sem szavaiban, sem szellemében e tárgyra épen nem vonatkozatható. Mert miről is szól az a 118. §.? Nem másról, mint arról, hogy a nyugalomba lépett, vagy lelkészi állomásukról lemondott, de azért más életpályára nem lépett s lelkészi jellemöket megtartott lelképásztorok lelkészi teendőket végezhetnek. Továbbá: oly lelkészek, a kik más életpályára léptek (kivéven a tanárit), vagy hivataluktól felfüggesztettek, semmiféle lelkészi teendőt nem végezhetnek többé s lelkészi oklevelök is érvénytelenné nyilvánítandó. Tiszta, világos, hogy e §. kizáróan a lelkészi teendők végeztetésének föltételeiről szólván, a gyám- és nyugdíj kérdésénél jogosan szóba sem jöhet. Hivatkozik még az indokolás, midőn a lelkészi képesítéssel bíró tanároknak a többi tanárokkal szemben nyugdíjra való kivételes jogosultságát akarja igazolni, az egyházi törvények szellemére. Már föntebb érintettem, lássuk most kissé tüzetesebben.

Említettem ugyanis, hogy az egyházi törvények 3. §-a értelmében az ev. ref. egyház alsó és felső iskolái, mint . . . az egyház önfentartásának eszközei . . . mindenestől az egyház testéhez tartoznak s az egyházi hatóságok alatt állanak. Ha már egyebeket mellőzve, csak ezt a §-t vesszük okoskodásunk alapjául, csakugyan tétova nélkül állithatjuk, hogy az ev. ref. tanárok, mint az egyház testéhez tartozók, épen az egyházi törvények valódi szellemében a lelkészekkel együtt a gyám- és nyugdíj-intézet jótéteményére is jogosultak és pedig kivétel nélkül, tehát nemcsak a lelkészi képesítéssel bírók.

Nem örömet venném, ha bárki is félreértene. Nem a lelkészi képesítéssel bíró tanárok nyugdíjazási képesítése miatt emelek én az alapszabályzat tervezete ellen kifogást. Ezen nagyérdemű férfiak, — ma-holnap egy-két szorosabb értelemben vett gymnasiumi vallástanár leszámításával, ha jól értem, a tüzetesen vehető theologiai tanárok, — bizonyára a legfontosabb szolgálatot teljesítik egyházunknak; tehát jogosan is megvárhatják a legméltóbb figyelmet. De bátorkodom kérdeni: nem felekezetünk javára fáradoznak-e a többi, formasierü lelkészi képesítéssel nem bíró akadémiai és gyakran igen nagy teher és felelősség mellett súlyos

anyagi nehézségekkel küzdő középiskolai és tanítóképezdei tanárok is? Mindannyioknak az egyetemes ev. ref. egyház szolgálatában, felekezeti közművelődésünk felvirágoztatására kell ezeknek is és ha van bennök hivatásuk iránt érzék és lélek, bizonyára működnek is, kiki a maga helyén és tehetsége szerint, a rájuk bizott talentumok arányában híven és igazán.

Ha nem így áll a dolog; ha a lelkészi képesítéssel nem bíró tanárok nem fontos tényezői egyházi életünk építésének, felekezeti nevelésünknek; ha növendékeinkben a valóságos érzületet és ev. ref. szellemet a vallástanár egymagára állva is kellően érvényesítheti: önkényt tolul ajkamra a föltevésében is fájdalmas kérdés: van-e akkor értelme, hogy annyi szükséggel küzdő egyházunk csekély erejét felekezeti iskolákra pazarolja, híveinek áldozatkészségét szükségtelen kedvtelésekre lefoglalja? Az állami és községi iskolák szintén nyitvák vallástanáraink előtt: fordítsuk értékünket, — van ezer és ezer szükségünk, — azok fedezésére, egyházunk hanyatló belső életének erősítésére.

De szerencsére a dolog még nem jutott odáig. Egyházunk oszlopférffiai tulnyomóan és valóban felekezetünk jól felfogott érdekében, másként gondolkoznak iskoláinkról, azoknak feladatáról és hivatásáról, másként éreznek azok tanárai iránt. Mert habár zsinatunk több tekintetben, — legalább a látszat olyasmit mutat, — nem méltányolta is kellően egyben-másban azon nem utolsó jelentőségű szellemi és erkölcsi erőt, a melyet tanintézeteinek tanáraiban bír; így habár róluk, — a mint látjuk, — a nyugdíj kérdésénél egyenesen nem intézkedett is: egyetemes konventünk, — a mint 54. sz. a. végzése is tanusítja, — már egészen más szemmel néz. De kérdés lehet: jól értelmezte-e egyetemes konventünk egyházi törvényeink szellemét akkor, midőn a 217. §. szöszerinti körét kiterjesztve, 54. sz. a. határozata értelmében a nyugdíjalap bizottságot utasította, hogy a nyugdíj-intézet tervezésénél a tanárokat egyenesen és minden megkülönböztetés nélkül a lelkészekkel együvé sorozza? Azt hiszem: jól értelmezte. Én ugy vélekedem: hogyha az alapszabálytervezet azon indokolása, — csak egyéni, vagy legfőlebb egy szűkebb körű bizottság felfogásának műve, — mely a lelkészi képesítéssel bíró tanárok nyugdíjra való jogosultságát általánosságban az egyházi törvények szellemével igyekszik igazolni, — birhat nyomatékka: akkor az egyetemes konvent 54. számú végzése, — egy nagy számú tanácskozó testület megállapodása, — nem kevesebb joggal tekinthető egyházi törvényeink valódi szellemének tüköréül. Ez egyházi törvényeink szellemének igazi értelmezése és — önzés, elfogultság nélkül szólva, — nem az, a melyet az alapszabálytervezet indokolása juttat kifejezésre. Sőt aligha téved azon következtetésem, hogy midőn egyetemes konventünk a 217. §. betűin magát tultevén, 54. sz. a. végzését meghozta, csak pótolni, helyre akarta hozni ama megfelelkezést, a melybe a zsinat tanintézeteink tanárai iránt, bizonyára nem szándékosan, de tényleg beleesett.

Hód-Mező-Vásárhely, 1887. márcz. 8.

Futó Mihály.

(Vége köv.)

Pár szó az egyházi takarékmagtárak kérdéséhez.

Figyelemmel olvastam R. S. barátomnak e becses lap közelebbi számaiban megjelent cikkeit, melyek szegényes viszonyok közt élő vidéki egyházainkra nézve életbevágó kérdésekkel foglalkoznak, épen azért reám is, mint egy ily egyházban működő lelkészre nézve kiválóan érdekekkel bírnak.

Az általa egyházi bajaink orvoslására javasolt némely kisegítő eszközök czélszerű vagy czélszerűtlen voltát lehetne talán vita tárgyává tenni, de én ezeket most mellőzve, csak a takarékmagtárak kérdéséhez kívánok szólni, mint a mely a megyénkbeli egyházakban a polgári hatóság közbelépése folytán most napirendre hozatott. A múlt év végén ugyanis megyénk alispánja a községi előljáróságok útján felszólítást intézett az egyházak előljáróihoz, hogyha magtári alapszabályaik még felsőbb helyen megerősítve nincsenek, terjeszszék be azokat megerősítés végett a felsőbb hatóságokhoz. Utasított egyszersmind járásunk szolgabírája, hogy a nyir-bátori róm. kath. egyház magtárát zárassa be; mint utólagosan értesültem, azon okból, mert nincs alapszabálya. Ezen magtár ellen feljelentés tétetett a törvényszéknél uzsoravétség miatt. Ez szolgált okul a magtárak elleni hatósági fellépésre. Vegyük hozzá ehhez azt, hogy a bíróságok a magtárak követeléseinél a pénztökékre nézve megállapított 8% kamatot teszik irányadónak s az egyházak követeléseit tetemesen leszállítják s úgy ítélik meg.

Ezeket elgondolva, valóban elérkezettnek láthatjuk az időt, a midőn az egyházak előljáróinak kölcsönmegtárak fenn- vagy fenn nem tartását illetőleg magokkal számot kell vetniök és ha azokat az egyházra nézve jövedelmező, a nagy közönségre nézve jótékony intézeteknek tartják, azok létjogát törvényes uton is biztosítani törekedjenek.

E becseslap egyik közelebbi számában Gáthalmi ur rozsálását fejezi ki R. S. azon nyilatkozata felett, hogy az egyházi kölcsönmegtárak felett meghuzatott már a halálharang" s R. S. azon javaslatával szemben, hogy az egyházak magtári készleteiket kedvező árak mellett adják el s az így bejövendő pénzt kamatoztassák, kimondja Gáthalmi, hogy a takarékmagtárak, mint helyes kezelés mellett az egyházra nézve áldásos intézetek továbbra is fentartandók s a megtámadások ellen oltalmazandók. Példát idéz a vezetése alatt levő egyház életéből, melynek presbyteriuma 12 év alatt gondos felügyelet s pontos kezelés által 4000 frtnyi szép összeget tudott a magtárból és a magtár által előteremteni egyházi czélokra. Többek közt ez is fényes példája annak, hogy a takarékmagtárak az egyházakra nézve áldásosan gyümölcsöző intézetek, mit különben R. S. sem tagad.

Az a másik kérdés merül azonban fel e tárgynál, hogy hát a közönségre nézve jótékonyan működő intézetek-e e kölcsönmagtárak? hatnak-e a közjólét alábszállásának, a nép elszegényedésének akadályozására? Segitnek-e csapások idején a nép nyomorán? Vagy talán inkább az elszegényedést mozdítják elő s mint ilyenek létjoggal nem bírnak?

Véleményem szerint a kölcsönmagtárak, mint a csapás által sújtolt lakosokon segitni törekvő intézetek, helyes kezelés mellett megfelelnek feladatuknak, a mellett, hogy az egyházakra nézve nem megvetendő jövedelemforrást képeznek.

A kölcsönmagtárak iránti kedvezőtlen elővélemény onnan származik, hogy úgy a bíróságok, mint egyes magán személyek nem veszik azt tekintetbe, hogy itt nem pénz, hanem élelmi cikk képezi a kamatozó tőkét, melynek értéke a körülményekhez képest nagyon változó. 100 frtnak értéke egy év múlva is 100 frt marad, ha csak államtönk miatt nem devalváltatik, de 10 hektoliter gabona értéke lehet ez évben még 90 frt s már egy év múlva 40 frt. Az üzletemberek vagyonosodásának titka sokszor csak abban áll, hogy ők az időjárás s politikai változások által nyújtott előnyöket kiaknázzhatják; kilesketik mintegy a kedvező időpontot, a midőn árucikkeiket, legkedvezőbb ár mellett adhatják el. A takarékmagtár tulajdonosának ezt tenni nem lehet.

Midőn takarékmagtárát alapította, alapszabályban kötelezte magát, hogy a szűkölködő lakosoknak segélyt nyujt kedvezőtlen termésű években, nem tekintve azt, hogy ily években magtári készletét kétszerte nagyobb árértékessithetné, mint a kedvező termésű években. Ha terményét kölcsön ki nem adná, megvennék ugyanazok is, a kiknek kölcsönt ad és pedig a folyó legmagasabb áron.

Az embernek ugyanis szűk időben is élni kell, a családapának kenyérről kell gondoskodnia, ha kevés, vagy épen semmi termés nem volt is, ha kölcsön nem kap terményt, vennie kell pénzért és pedig a folyó legmagasabb árt is meg kell adnia.

Ily viszonyok közé juthat nemcsak a vagyontalan napszamos osztály, hanem a féltelkes vagy negyedtelkes kis gazda is. Megesik csapásos években, hogy az ily kis gazdának, midőn az őszi vetést bevégez, alig marad annyi terményök, a mennyivel télen át családjokat kitarthatják s hogy a házi szükségletet fedezhessék, pénzért kell venniök terményt. Hol vegyenek azonban pénzt, midőn a föld, mely legfőbb jövedelemforrásuk, szűkön adott élelmökre valót is? Kölcsönhöz fordulnak. Vannak pedig köztünk is oly emberek, kik a szorult emberen azáltal segitnek, hogy aratás előtt 1 hónappal adnak neki 3 frtot kölcsön, oly feltétellel, hogy ezért az új termésből egy köből rozst fizessen vissza nekik, vagy adnak gabonát a magtárával egyenlő, sőt nagyobb kamatra, vagy adnak pénzt tetemes gabonakamatra, például követelnek 10 frtra 2 véka rozst kamatul. Sőt ha pénzintézettől kap is kölcsönt a szorult helyzetben levő földmives, előnyösebb-e ez reá nézve, mintha terménykölcsönt kap? A kölcsönvett pénzből drágán kell a szükséges gabonát beszereznie, a kölcsönvett gabonát pedig kedvezőbb időben kell visszafizetnie, midőn neki egy kis feleslege is van, vagy olcsóbban vehet, ha pénzért vesz is.

Nyir-Bátor mellől, 1887. márczius.

M . . . S.

(Vége köv.)

Kilenczedik

egyetemes ima-egyesülés a vasárnap teljes megszentelésére.

(1887-ki április hó 10—17.)

2. Móz. es. 20, 8: „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed“.

János jelenései 1, 10: „Lélekben elragadtattam az Urnak napján“.

Máté. 18, 19: „Ha kettőtök közületek egy akaraton léssen eföldön, minden, valmit kérnek, megadatik nekik az én mennyei atyámtól!“

A mult évi imára való felhívás közzétetett angol, német, francia, hollandi, dán, norvég, magyar, cseh, olasz, spanyol, görög, török, örmény-török, bolgár, örmény és arabs nyelveken. A külön lenyomatokban eszközölt köröztetés 220,000 példányra, a társaságnak 1878-ban történt megalakítása óta legnagyobb évi példányszámra rugott, mi az egész időszak alatt 915,000 példányt tesz ki. A keresztyén lapok és ujságok utján történt köröztetés szintén sokkal kiterjedtebb volt, mint valaha. Viszont egy külön kiadott tudósításból látható, hogy az Urnapjának érdekében gyakorlott imádság iránti érdeklődés növekedik. Van azonban még sokan, kikhez e felhívás még el nem jutott. Teljes komolysággal reméljük tehát, hogy ezen megújított felhívás bármelyik előzőnél tágabb körben fog elterjedni és hogy Isten áldása mellett több imádkozás és következetes ügybuzgóság leend ennek eredménye.

Imádkozás alapjául ajánlatnak a következő tárgyak.

I. Mindazok, kik jelenleg az Ur napján dologra vannak szorítva, pihenést nyerjenek; és mindazok, kiknek pihenésök van vagy azt elnyerhetik, Isten szolgálatára szenteljék e napot.

Felette nagy azoknak száma, kik dolgoznak az Ur napján; de még nagyobb azoknak száma, kik munka alól fel lévén mentve, világi örömeknek szentelik e napot. Ily egyének kétszeresen bűnösök; mert nem csak ellenkeznek Isten határozott parancsával, hanem mulatozásaik kedvéért másokat is szorítanak munkára. Gőzhajón, vasuton, kocsin, vagy más alkalommal utazva, szerte a világban milliónyi embereknek okoznak munkát és megfosztják azokat azon alkalomtól, melyen Istent a neki szentelt napon tisztelhessek. Azok, kik kiállításokat, képtárakat, muzeumokat stb. látogatnak, ugyanily bűnbe esnek. Vajha mindazok, kik a nyugalom napján felmentvék a világi foglalkozások alól, ezentul isteni félelemben töltenék el azt, és gondosan kerülnek azt, mi másoknak szükségtelen dolgot okoz.

Lásd és olvasd: Ézsaiás 58, 13, 14; Jerémiás 17, 19—27; Ap. Csel. 13, 42—52; Ap. Csel. 20, 7—13.

II. A világi sajtó kezelői érezzék magukat indítatva arra, hogy nagy befolyásukat az Ur napja megszentelése érdekében használják fel.

A sajtó hatalma óriási és mély sajnálatra méltó, hogy ezen hatalmat oly bőségesen használja fel a vasárnap ellen. Mily nagy horderejű lenne ügyünkre nézve oly intézkedés, mely szerint a világi és vallási lapok összes vezetői nem vennének fel hasábjaikba semmit azon törekvések ellen, melyek ott, hol az létezik, a vasárnap megszentelésének fentartására, ott hol az

veszendőbe ment, ennek helyreállítására irányozvák. Hasonlóképen imádkozni kell, hogy a sajtó vezetői szünjenek meg óriásilag szaporítani a munkát, melyet jelenleg sok nyomdájok kénytelen az Urnak napján végezni.

Olvasd: Ézsaiás 56, 1—8; Móz. 5. könyve, 5 része, 12—15; 2 Krónika 36, 15—22; Zsidókhöz 4, 4—16.

III. Kéressék különös áldás a különféle nemzetek körében kifejtett oly törekvésekre, melyek a postahivatalok vasárnapi nyugalomát czélozzák.

A postai munka egyik legrégebb és legkiterjedtebb alakja a vasárnap megszenteltetésének. Alig lehet fogalmunk arról, mennyire megy a levelek és ujságok átvétele és rendezése, bélyegzése és kézbesítéséből álló munka, melyet vasárnap kell végezni; vagy azon emberek számáról, kik a postahivatalokban, vasutnál, vagy más, postával és vasutal összeköttetésben álló szállításoknál vannak alkalmazva. Vétek terheli minden ország keresztyéneit, kik legnagyobb erőfeszítéssel és leghathatósabb kérvényezéssel nem törekszenek arra, hogy ezen annyira elhárapódzott vasárnapi megszenteltetésnek gyorsan vége vettessék.

Olvasd: Nehémiás 13, 15—22; Luk. 4, 16—20, Ezékiel 20, 12—24; János jelenései 1, 10—20.

IV. Zárassék be minden részegítő ital árusítására szolgáló bolt, bárhol legyen az nyitva az Urnak napján és a polgári tekintélyek szerezzenek érvényt a létező vasárnap-szentelési törvényeknek.

Nagy városok némely negyedében és sok országban annyi a nyitott bolt, hogy alig lehet az Urnapjára ismerni. Erős ita- lok árusító helyei nagyban elő mozdítják az iszákosságot, mert az Urnapján szabad munkások közül sokan ezekben töltik idejüket, a helyett, hogy az Urat szolgálják. Folytonos ima szükséges ahhoz, hogy ezen és minden más alakja e bajnak elenyész- szék, hogy a vasárnapi nyugalom és szentelés előmozdítását czélzó egyesületek törekvéseikben mindinkább elősegíttessenek és hogy sok lélek a Szentlélek áldása folytán téríttessék Krisztushoz, elhárulván ekként azon akadályok, melyek nagy mértékben hátráltatják az embereket az igazság ismeretére való jutásban.

Olvasd: Róm. 13, 1—16; Amos 8, 4—10; Eféz 6, 1—9; 92. Zsoltár.

Kiadta: A „Vasárnap-szentelési ima-társaság“ Nagybritanniában, mely a keresztyénség majdnem minden részéből megnyert képviselőkből áll.

Tisztelettel felkéretnek a lelkészek, hogy a veendő fentebbi felhívást osszák szét hűveik közt s templomban f. évi ápril 10—17-ig tartsanak a fentebbi tárgyakra s így a vasárnap-szentelésére vonatkozó imákat, felolvasva egyuttal a fentebbi- ekből egy-egy szentirási mondatot. A hűvek viszont felhivatnak, hogy házaiknál, házi-istentisztelet alkalmával, hasonló módon imádkozzanak a vasárnap megszenteléséért, a vasárnap-rontásnak megszűnéséért.

Láng Adolf,

ev. főesperes, fenti társaság
bizottsági tagja.

Czelder Márton,

ev. ref. lelkész, fenti társaság
bizottsági tagja.

A mi házi ügyünk.

A „Sárospataki Lapok“ szerkesztője „nem gőg, fenhéjázó, kicsinylő, gyanúsító modor és több efféle csodabogár“ által vezetettve, lapja legközelebbi számában azt írja a theologusok tanítóképesítéséről, hogy a mi eljárásunk, (midőn t. i. az e tárgyban beküldött cikkeket, tekintet nélkül arra, egyeznek-e véleményünkkel vagy sem, kiadjuk) „az egyéni nézeteknek minden áron való erőszakolása s mintegy szavazatgyűjtés — a türelmesség leple alatt — az ellenfél ellen.“ — És ez nem csodabogár, sőt nem is valami nagyobb fajta gyanúsítás, de csupán azon egyetlen ok miatt, hogy a következők még nagyobbak. „A laptársak oda állottak a néző publicum közé, — írja tovább, — ...egyszerűen azért, mert ők a theologusok tanítói diplomájának kérdését a tanügyi bizottsággal és konventtel együtt letárgyaltnak tekintették.“ — Ezt az alapos értesülést bizonyosan abból a forrásból merítette, a honnan lapunk „több előkelő olvasója és előfizetője“ nézetét is ismeri. Nevetséges tájékozatlanság valóban, mit csak az múlt felül, midőn a B. F. „magvas“ cikkéből azt olvassa ki, hogy a tanító diplomának a debreczeni theologusokra való erőszakolása aligha egyéb, mint egy felülkerekedett kisebbség kesztyűdobása a korábbi többség ellen“. — Na még B. F. sem látta cikkét a „S. L.“-ban „magvas“ jelző kíséretében; hanem aztán most sincs köszönet benne, — alaposan megértették. Vigasztalásul szolgálhat azonban, hogy a mi szavaink is hasonló sorsban részesültek, midőn belőlök a lapszám (92.) idézésével a szerkesztő azt veszi ki, hogy a theologusok emez újabb megterheltetése jóformán csak „a debreczeni tanítóképezdének hozott áldozat“ Heüréka exegesis! — na már erre külön kizárólagos privilegiumot lehet kérni. Nem hiszszük ugyanis, hogy akadna még egy másik szövegmagyarázó, ki abból, a mit mi irtunk, ilyet kihozhatna. Aztán meg a lapszám-idézet, számítva a könnyenhivókra! Patentiroztatni kellett, de minél előbb! — Ilyen exegessissel aztán nem csuda, ha a mi e tárgyban nyilvánított nézetünkben „a theologiai akadémiák és papok becsmérése“ is elkövetkezik.

Az eddigi idézetekből is kitűnik, hogy a t. szerkesztő egyáltalában nem ismeri a mi körülményeinket, sem egyházkerületünk mult évben hozott idevonatkozó határozatát, sem tanítóképezdét. Ha az egyházkerületi végzést ismerné, nem beszélne tanügyi bizottságról és konventről s nem jajgatna egyházkerületünkön. Ha körülményeinkkel ismerős volna, nem ültetné be a theologusokat a tanítóképezde padjaiba s tudná, hogy tanítóképző-intézetünk „tekintélye“ nem szorult gyámolra, mert azon kívül, hogy népességre nézve egyike az ország legelső ilyen intézeteinek, jó hite és neve minden növendékének állást biztosít, míg az állami intézeteknél éveken át várakoznak a végzett tanulók állomásra. Azt is tudhatná, ha utána járt volna, hogy éppen a tanítóképezdei tanárok tettek kifogást, a theologusok oklevéllel ellátása ellen azon az okon, hogy az egyes tantárgyak osztályjegyzékei az oklevélbe az érettségi bizonyítványból iratnak át. — Jellemző mindenestre, hogy az ember ír, ír, — de annyi fáradságot nem vesz magának, hogy fölvetett tárgya felől legalább némi tájékozást szerezzen!

De hát írni készteté „a méltó bosszankodás és a tanítódiploma kérdésében elfoglalt álláspontunk és tulságoskodásunk“. Hígyje, a ki akarja; bizony mi nem hiszszük. Írásának valódi oka, nézetünk szerint, az, hogy ezt a témát igen alkalmasnak találta velünk foglalkozni. Ime Tiszántul is mily erős az ellenzék,

a tárgy népszerű, aztán meg theologiai akadémia, papi tekintély stb. (persze a 2-od éves theologus már pap) — gondolta tovább, majd csak megteszik a hatást. És a mi nem sikerült két-háromszor megújítva, az oklevéllel lerántjuk a D. P. L.-t. Aztán azt a debreczeni tanítóképezdét, mert hát arra is pikkünk van, mióta irodalmi körünk monopoliumát gyengítgeti, kizárván népiskolai kiadványainkat a tiszántuli egyházkerület jó részéből. Az az oka és főtényezője, hogy a tiszántuli egyházkerület népiskolai tan- és vezérkönyveket ad ki s eljő nem sokára az idő, hogy népiskolai kiadványaink csak Tiszáninnen lesznek kelendők s ott is, csak ha szorítjuk.

Na hát hogy tetszik t. kollega ur? Nekünk nem szokásunk így beszélni, csakis akkor teszszük, ha kényszerítve vagyunk rá. Annyit azonban állíthatunk, hogy feltevésünknek legalább is van annyi alapja, mint a türelmesség leple alatt történő szavazatgyűjtésnek, több előkelő olvasónk és előfizetőnk nézete, laptársaink e tárgyban elfoglalt álláspontja stb. felől ön által mondottaknak. Mert eltekintve a tanítóképezde „tekintélyének“ minden igaz ok nélkül való előhurcolásától (ugyan olvassa át még egyszer azt az idézett 92. lapot), igazán nevetséges, a hogy ellenünk K. B. barátunk szavainak félremagyarázával e vitát megkezdte. És a milyen volt a kezdet, olyan a folytatás, midőn a papi és tanítói diploma mérlegelésének veszélyén jajong s éppen az előző pontban állítja szembe s értékeli e két diplomát (197. l.) Hát az a tojástáncz, hogy a tanítók valahogy sértve ne érezzék magokat: a pap és tanító testvériség! Persze-persze, de csak olyan mostoha, mert míg az elsőt az édes anya neveli teljes odaadással; addig a másikat rá bizza az állam gondjaira. Így bizonyára bensőbb s igazabb lesz az a testvériség, mint lehetett addig, míg az édes anya portáján a kevésbé circumspectus ifjkorban jól meg- és kiismerték egymást. A tanítók örüljenek hát a testvéri szólamnak, a szemök úgy is be van már kötve, mert az iskolalátogatók közé (s hihetőleg az irodalmi körbe is) felvan véve közülök egy-egy pictus-masculusnak,

„Jaj a theologiai akadémiáknak“, jajgat tovább a t. szerkesztő, ha azok nem képesek annyi utravalóval ellátni növendékeiket, hogy egy kötelező tantervvel és tankönyvekkel ellátott népiskola megítélésére, annak különösen felügyeletére magokat jogosítottaknak érezzék“. Jól van, de hát ki készíti azt a kötelező tantervet és a tankönyveket? Talán az irodalmi-kör? Bizony mi innen távolról úgy látjuk, hogy az is, legalább népiskolai kiadványaiban stagnál, az Árvay-Hegedüs-féle mult emlékein mereng, told-fold s foltozás közben sokszor megszagatja a régi jó posztót. Egyedüli új productum a Dezső számtani példatára! — Mindenesetre jellemző azonban, hogy egy számtani példatárért is az állami tanítóképezdebe kellett szaladgálni! Ily körülmények közt, mi mint általában, ugy különösen népiskolai tekintetben sem vagyunk valami nagy bámulói a pataki állapotoknak. Nekünk nem elég, hogy a felügyelet a kötelező tanterv s a bevett tankönyvek használatának ellenőrzésére szorítkozzék. Egészen más a mi ideánk, — s így annyival be nem érhetjük.

De hát a paedagogiai tantárgyak Patakon is taníttatnak a theologiai akadémián. Na már, hogy ezekből vizsgálva s a többi tantárgyakból az osztályjegyeket az érettségi bizonyítványból átvéve a tanítói oklevél valami nagy megterheltetése s lealázása lenne a theologiai akadémiának és a papoknak (2-od éves theologusokról van szó) meg nem foghatjuk s csakis a pataki s ahhoz hasonló rettentően nagy testvériségből tudjuk kimagyarázni. Nézetünk szerint, a kinek érzéke van a gyakorlati élet és szükség megfigyelésére és megítélésére, éppen egyházi érdekből

igazat ad nekünk, midőn kívánjuk, hogy a theologusok a fentebb megírt módon tanítói oklevéllel láttassanak el. Gondoljunk a lelkésztanításra, melyek már most is nagy kontingenst tesznek és számuk folyvást növekedőben van, mert egyházaink jó része papot és tanítót nem tarthat. És a mennyire kívánatos, épen egyházi érdekből, hogy inkább lelkész maradjon az egyházban, mint tanító, annyival inkább előtérbe lép az oklevél kérdése.—Boldog patakiak s boldog tiszáninneri kerület, hogy neki nincsenek lelkésztanítói s egyházi megbirják a külön lelkész és tanító tisztességes eltartását!

Különben az ilyen gyümölcstelen vitához semmi kedvünk s azt részünkről ezennel befejezzük.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Nyílt kérdés Csiky Lajos szerkesztő urhoz, mint a gyakorlati theologia ny. r. tanárához.

Sokat panaszkodtunk és panaszkodunk még ma is a róm. kath. papok által eszközölt illetéktelen elkeresztelésekről; alólírott ez illetéktelen elkeresztelésekkel ellentétben álló esetet bátorodom itt felemlíteni, melynek talán hitelt sem adnék, ha szem- és fültanuja nem lettem volna a legközelebbi napokban egy szerény paróchián.

A szülésznő szokás szerint bejelenti ref. lelkipásztoránál, hogy egy róm. kath. vallású férfival törvényes házasságra lépett ref. vallású nőnek — ki már két éve, hogy férjétől külön él — gyermeke született s kéreti általa az édes anya: hogy keresztelné meg új szülött gyermekét.

Ez nem történhetik meg, — felelt a lelkész, — miután ez esetben a keresztelés a róm. kath. plébánost illeti, jelentkezők azért az illető helyen, és ott fogják majd megkeresztelni. A szülésznő e nyert utasítás szerint másnap reggel megjelenik a kath. plébánián, a keresztanyával együtt, s ott előadván az ügyet, a plébános következőleg válaszol: „e gyermeket meg nem keresztelhetem, hozzám nem tartozik“. Mely rövid elutasítás után szülésznő a gyermeket viszi a ref. lelkészhez s kéri őt ismét a megkeresztelés szertartásának véghezvitelére. „Vajjon miért nem kereszteli meg ez ártatlan gyermeket a plébános? — gondolkozik a lelkész — hiszen az ő hívei közé tartozik! talán engem akar illetéktelen elkeresztelési pernek alá vetni?“ Rövid gondolkodás után, sajnálattal bár — mint láttam — visszaküldi a szülésznőt, keresztanyát a lelkész a plébánoshoz, azon meghagyással: kérje fel ismét a plébánost a megkeresztelésre, s ha ez esetben sem volna hajlandó, egy pár sorban kérje ki tőle a keresztelés megtagadásának valódi okát.

Ez is megtörténik és a plébános sok kérésre végre leül és e pár sort veti papírra: „Egyházi felsőbb rendeletünk értelmében e gyermek törvénytelen; mint ref. vallású anyától született gyermeket meg nem keresztelhetem, anyakönyvünkbe be nem jegyezhetem“. E levél vétele után a ref. lelkész azonnal megkeresztelte a gyermeket s beírja az anya nevére a ref. egyház anyakönyvébe törvénytelennek.

Olvasván az 1868. 53. t. cz. 12. §-át és az 1879: XL. t. cz. 60. §-át, e gyermek szerintem, vegyes házasságból született törvényes gyermek s mint ilyet a kath. plébánosnak kellett volna megkeresztelni; ő ezt — hivatkozva egyházi felsőbb rendeletre — nem hajlandó véghez vinni. Valakinek csak meg kell

keresztelni mégis e gyermeket. . . . . megkereszteli a ref. lelkész, azonban a róm. kath. vallású férfi nevét nem írja be anyakönyvébe, mert így ő tenné ki magát illetéktelen elkeresztelési pernek. Kérdés: ki követte itt el a legnagyobb tévedést?

Az 1879: XL. t. cz. 60. §-ára vonatkozólag még egy esetet akarok itt felemlíteni, mely már velem történt legközelebbi mult évben. Az eset következő: Egy községünkben lakó özvegy férfi a szomszéd községben törvényes házasságra lép egy leánnyal, haza hozza őt, mint nejét. A házasság megkötése után tíz hét múlva jelenti a férfi a lelkészi hivatalnál, hogy neje egy leány-gyermeket szült, kit ő nem szeretne nevére anyakönyveztetni s kér a nője nevében is, hogy a gyermek az anya nevére jegyeztessék törvénytelennek, mivel mindkettőjüknek ez az óhajításuk az egymás közötti békesség fentartása érdekében.

Egy idős, köztiszteltben s szeretetben álló ref. lelkész előtt, ugyanez idő tájban találkozáván, felvetem erre vonatkozólag a kérdést s következő választ ad: Erre nézve bevett gyakorlatunk már rég idő óta ez: „a házasság megkötésétől számított 7 hónapon belől született gyermekek törvénytelennek s a férj halálától számított 10 hónapon innen született gyermekek az apa nevére törvényesnek jegyzendők be a keresztelési anyakönyvbe“. Így a gyermek megkereszteltetik, az anya nevére törvénytelennek beiratik s az észrevételek rovatába következő megjegyzés tétetik: „Mint 10 heti házasság után született gyermek, a férj kérelmére jegyeztetett be törvénytelennek.“

Kérdés most már: helyes volt é az eljárás, miután a nő is bevallotta, hogy a gyermek nem törvényes férjétől származott? s helyes-é, szabad-é alkalmazni egy ilyen bevett, de tudtommal rendeltképen még meg nem jelent, idősebb lelkészek által alkalmazott gyakorlatot?

Kérem szerkesztő urat a kérdésekre vonatkozó feleletek megadására.

Szentmihály, 1887.

Sörös János,
ref. segédlelkész.

Egy igen tisztelt állású barátomat kértem föl, hogy a fentebb két kérdésre írja meg a választ. Szeretnék ugyan lehetőleg minden kérdésre magam felelni, de sok dolgom és bajom közt nem tudok rá kellő időt szakítani. A gyakorlati lelkészkedés minden terein járatos, teljes mértékben illetékes barátom válasza a következő.

(Szerk.)

V á l a s z.

A fentebb előadott két eset alkalmából feltett kérdésekre a következő a felelet.

Az első esetben úgy az ev. reform., mint a róm. kath. lelkész hibásan járt el, mert valamely törvényesen egybekötött házassági viszony mindaddig fennáll, míg az törvényes uton fel nem bontatott s a gyermek ágybólisága felett ez a körülmény is korántsem a lelkész bármily indokoltnak tetsző ítélete avagy közvetlen tudomása a döntő. Törvényes házassági viszony által kötött nőtől származván már a gyermek, törvényesnek veendő s a megkeresztelési, helyesebben az anyakönyvezési illetékeség — miután az apa róm. kath. — a róm. kath. lelkész részére esik.

Nincs világosan kimondva az eset elbeszélésében, hogy a róm. kath. lelkész ugyanazon községben lakik-e? Ez ugyan magán a dolgon nem változtat, de a ref. lelkész eljárására nézve

módosítólag hathat. Ugyanis maga a keresztelés tényének véghez vitele ugyanazon érvényességgel történhetik bármely keresztény felekezet lelkésze részéről s az egyugyanazon községben lakó különböző ker. felekezetű lelkészek erre — akadályoztatásuk, illetve honn nem létük esetére — egymást kölcsönösen felkérni s felhatalmazni szokták; ha pedig a más felekezetű lelkész nem is lakik abban a községben, annyival inkább helyén van, hogy az ott lakó lelkész teljesítse a szülők felkérésére a keresztelést, de természetesen minden esetben beszámolván az illetékes lelkésznek lelkiismeretesen a keresztelés anyakönyvbe vezetendő adataival. — A fentebbi esetben tehát az ev. reform. lelkész csakis szivességből, de korántsem illetékességi szempontból végezhetette a keresztelést s így az adatokat megtartani, saját felekezeti anyakönyvébe bejegyezni nem volt jogosított. Hiszen a gyermek törvényessége felett itélni a róm. kath. lelkészt hogy bizta volna meg a törvény, mikor a szülők nyilatkozatát is csak annyiban lehet a lelkésznek tekintetbe venni, hogy a tiltakozást az anyakönyv észrevételi rovatába bevezeti, de a nélkül, hogy az ágybóliság rovatát e nyilatkozathoz alkalmazni joga volna, azon csak az 1879. XL. t. cz. 60. §-ban előadott esetekben lehetővé változtatást tenni.

Az ev. ref. lelkésznek, ha a róm. kath. lelkész vele egy községben lakik, meg kellett volna elégednie azzal, hogy a bábát keresztelés végett abhoz utasította; ezzel ő kötelességének eleget tett s minden felelősség a továbbiakért a róm. kath. lelkészre hármlott volna. Ha az csakugyan nem teljesítette volna a keresztelést, a szülők kötelessége lett volna jogos követelésöknek illetékes helyen érvényt szerezni.

Azzal, hogy a róm. kath. lelkész által elutasított szülész-nővel ismét szóba áll, sőt azt követül a róm. kath. lelkészhez küldi s általa attól a meg nem keresztelés indokait írásban kéri, egyfelől a maga ítéletben való ingadozásának adta a ev. ref. lelkész bizonynyal nem kedvező bizonyosságát, másfelől mintegy a róm. kath. lelkész eljárása birájával toltta fel magát s a beállott következményekkel — mi legsúlyosabb — egy törvénytelen cselekedet elkövetőjévé lett. Mert a gyermek róm. kath. férj és ev. reform. nő törvényes házassága érvényessége alatt született fiu levén, az apa vallását követők sorába irandó a róm. kath. lelkész által, a ki az apa tiltakozását bevezetheti ugyan az anyakönyv észrevételi rovatába, de a gyermeket egyházából ki nem tilthatja s nevét az anyakönyvből ki nem zárhatja, csak akkor ha törvényes eljárás után annak törvénytelen ágybólisága ítéletileg ki van mondva, mely esetben aztán köteles azt, mint más egyház körébe tartozót anyakönyvezés végett az illetékes lelkésznek megküldeni. Sajátságos ugyan, de a róm. kath. lelkész azt a papírra vetett néhány sort kiadhatta; bölcsen tudta ő azt, hogy az ellene bizonyuló nem fog lenni soha; hanem az mindenesetre nagy meggondolatlanság, hogy az ev. ref. lelkész azt oly valami erejűnek vette, mely őt minden kellemetlenségek ellen védeni s eljárását indokolni fogja.

Ha pedig a róm. kath. lelkész nem azon községben lakik, akkor a szülők törvényes házasságának biztos ösmeretével az első megkeresésre megkeresztelhetette volna az ev. ref. lelkész a gyermeket s hivatalos uton átküldte volna az adatokat a róm. kath. lelkésznek s ezzel az általa jogmegsértés nélkül végzett cselekvény minden további következmény nélkül befejezett lett volna.

Igy azonban, kivált ha a szülők válópert indítván, a gyermekek keresztelési adatai is bekivántatnak, várhatja magára az 1879. XL. t. cz. 60. §-ának szigorát, vagy ha enyhítő körülmé-

nyek tudatának is be, az ily ügyben való megidézéssel járó kellemetlenségeket.

Azt hiszem, ezek után felesleges is kifejeznem a feltett kérdésre, hogy ez ügyben a legnagyobb tévedést az ev. reform. lelkész követte el.

Az eddig mondottakból nyíltan van a második kérdésre is a felelet, hogy t. i. a törvényes házasság tartama alatt született gyermeknek, habár a szülők egyenes kívánságára is, törvénytelenül anyakönyvezése helytelen eljárás volt, törvényesnek kellett volna azt bevezetni s az észrevételek rovatába jegyezni be az apa tiltakozását.

A mi pedig az idősebb lelkészek gyakorlatát illeti, az természetesen csak addig követendő, míg bennünket tényleges törvénytelen szembe nem állít; törvénysértést megszokott gyakorlattal menteni nem lehet.

Végül, befejezésül nem állhatom meg, hogy fel ne említsem, hogy bár elismerem, hogy a lelkészek régi időktől fogva nagy lelkiismeretességet tanúsítottak az anyakönyvek vezetésénél, ma, midőn már azért nem csak egyházi hatóságainknak, hanem az államnak is felelősök vagyunk s általa kérdőre vonathatunk, sokszoros körültekintést kell tennünk, hogy magunkat a kellemetlenségek ellen biztosítsuk. Régenten elég volt az anyakönyv-változtatásra a lelkész előtti szóbeli nyilatkozat, ma tanácsos, ha azt a lelkész írásban veszi ki a felektől s községi hitelesítés mellett állíttatja ki s levéltárba szám alatt elhelyezvén, az észrevételek rovatában annak levéltári számára hivatkozik.

D—y —s.

Külömfélék.

Tiszántuli ev. ref. egyházkerületünkben a tavaszi közgyűlést megelőzőleg lelkész képe sségi vizsga fog tartatni azon lelkészjelöltekre nézve, kik az 1886-ik évi augusztusi közgyűlés alkalmával egy-két tudományból javító vizsga tételére utasítottak. — Fölvivatnak azért az illetők, hogy e pótvizsga-tételre május hó 7-én reggel a püspöki hivatalban jelentkezzenek.

Egyházmegyei közgyűlés. A békésbányai egyházmegye jövő áprilishó 14. s következő napjain tartja közgyűlését Nagy-Beckereken. Ápr. 14-én d. u. 5 órakor lelkész-egyesületi közgyűlés lesz, melyen — Deo volente — lapunk szerkesztője lesz szerencsés felolvasást tarthatni. A felolvasás a belmissió történetével jelen állásával fog foglalkozni.

Vidéki hírek. Nagy-Szalontán, mint olvassuk, tizenkilenc olyan hadköteles került sorozás alá, ki már nős; a szentmiklósi görög-keleti lelkész eskette őket össze, a törvényes tilalom daczára. — Hosszupályiban Hadady István ev. ref. tanító meglátta magát. Tettének indoka szerelmi viszony volt. — Berettyó-Ujfaluban az ev. ref. templom felállítási költségeinek fedezésére f. hó 26-án tánczczal egybekötött hangverseny-estélyt rendeznek, melyre a debreczeni főiskolai énekkart is kikérték. A tanárkar, természetesen, örömmel kibocsátja a főiskolai ifjakat a szép czélből tartott mulatságra. — Mátészalkai ev. ref. lelkész atyánkfíát, Papp Árhurt rövid idő alatt ujjab csapás sujtotta. Január 3-án vesztette el nejét, f. hó 14-én meg kisebbik gyermekét, Istvánt ragadta el tőle a kérélhetetlen halál. Ószinte részvétettel osztozunk gyászában s kérjük a jó Istent, hogy adjon fájó szívének vigasztalást.

Budapest. A protestáns vallásérkölcsi estélyek, melyekről

már többször is megemlékeztünk lapunkban, szép sikerrel foly-
nak Budapesten. A második estélyen *Dapsy* László ev. ref. fő-
gymnasiumi tanár ismertette vonzó szabad előadásban Skócia
társadalmi és vallás-erkölcsi életét. A harmadik
estélyen Ballagi Mór olvasott egy tanulmányt a bibliáról s
utána Petri Elek hittanár beszélt az első keresztyének
vallás-erkölcsi életéről. — A budai ev. ref. hitköz-
ség részére a főváros tanácsulése 800 forint segélyt szava-
zott meg. — A Deák-téren levő evangélikus templom helyére
diszes új templomi épületet akar az egyházközség emeltetni.
Az ezen ügyben összegyűjtött értekezleten négy egyháztag 5—5000
frtjával egyszerre 20,000 frtot jegyzett alá. Boldog buda-
pestiek!

A Dunántulról. Antal Gábor, a pápai theologiai akadémia
kitűnő nevű tanára f. hó 1-én az ácsi népes egyházközség lel-
készevé választatott meg. Itteni barátai nevében Isten áldását
kérjük reá. Forgolódjék az új munkatéren is ösmert tehetségé-
nek legjobb erőivel.

Az erdélyi ág. h. evang. magyar gyámintézet állandó bi-
zottsága folyó hó 2-án tartotta ülését Brassóban. Az előfordult
ügyek közül említésre méltóbbak: az elnökség azon eljárása,
hogy a kultur-egyesülettel kötendő szerződés eszméjéhez elv-
ben hozzájárult, helyeseltetett. Bejelentetett, hogy a „Kérő-
szózat” eredményeképen eddig 199 frt 50 kr kegyadomány érke-
zett. Egy febr. 20-án Hétfaluban a gyámintézet javára rende-
zett estély 125 frt tisztajövedelmet eredményezett. Pap György
zajzoni (Hétfalu) evang. lelkész 110 frtot adományozott. Az évi
közgyűlés f. hó 25-dikén lesz Csernátfaluban.

Szerkesztői posta. B. G. B.-S z e g s z á r d. Cikkének már
ezime is figyelmet költ. Élvezettel olvastam el aggódo lelke gon-
dolatait s ha szinte tán nem irnám is minden tételét alá, mihelyt
szerét ejtethem, sajtó alá adom becses munkálatát. — I. E. B e r-
l i n. A szerkesztő is azt mondja, a mit a tanár mondott: gyakorlott
tollal szépen és jól ír, méltó, hogy e munka nyilvánosság elé ke-
rüljön. Oda fog kerülni. — S.-K.-B.-S o m. Igen örvendek, hogy
azon távolabbi vidékről is fölkeresi valaki e lapot becses közle-
ményeivel; szeretem is, ha a nagy fontosságú esperesi hivatal
méltatásával foglalkoznak a hozzáértők e lap hasábjain. Cikké-
nek minden sorát aláírom, de helykimelésből kénytelen leszek
egyik-másik részletet megrövidíteni. — M. P. N.-L é t a. Az anyagi
kérdésekkel való foglalkozás föl van véve lapunk programjába.
Teljesen osztom azok nézetét, kik úgy vélekednek, hogy csak
rendezett anyagi viszonyok között fejlődhetik egészséges vallásos
és egyháztársadalmi élet. Ez tehát azt teszi, hogy becses közle-
ményére pár hét alatt sor kerül. Épen most sok aktuális érdekű
tárgy forog szőnyegen, emiatt kell kissé várnom. — H. S. T u r k e v i.
A nyug- és gyámintézeti kérdés ügye sokkal fontosabb, életbe vá-
góbb tárgy, hogy sem e lap nyitva ne állana vitatására. Jövő szá-
mban megkezdem becses cikke közlését. — K. J. K.-M a r j a. Érde-
kes külföldi ujdonságát lehetőleg a jövő számban közrebocsátom.
— „A segédlelkészek nyugdíjképesítése stb.” cz.
ezikk írója szép és előttem is fontos eszmét penget. De bocsás-
son meg, a nyugdíjképesítésről már irt Sz. L. ur, a másik eszme
meg, épen valósulhatása érdekében, ilyen pongyola ruhában nem
jelenhet meg a nyilvánosság előtt. — R. K. P á p a. Igaza van a
„Sp. L.”-nak, hogy az utóházasság általi törvényesítés igen egy-
szerű kérdés, melyet Kovács A. és Nagy L. könyvei nélkül is jól

tudunk. A mit ellened ir, arra majd megteszszük az észrevételt.
Sokkal bonyolultabb a királyi kegyelem általi törvényesítés útja.
Gyakorló ügyvédek, törvényszéki bírák, közigazgatási tisztviselők
mind más és más eljárási módot javasolnak. Bár ez ügy már nem
tartozik közvetlenül lelkészeinkre, hozzá szólunk még e tárgyhoz,
mert főként kisebb helyeken végre is a lelkészekhez fordulnak
ilyen ügyekben tanácsért. — B. L. Köszönöm irántam való meleg
érdeklődésedet. Ne félts te engem a sok munkától. Abban nőttem
föl; szeretek dolgozni s hála Istennek, könnyen dolgozom. Lut-
hardt apologétikai műve első kötetének fordításával már készen
vagyok s ezóta tán már szedik is azt Bpstenen. Igazad van, hogy
„Hit, remény és szeretet stb.” cz. imádságos könyvem bírálata
nem jelent még meg e lapban s annak az az oka, hogy a kit a
bírálat megírására fölkerstem, hivatala dolgaival nagyon el van
foglalva s igen lelkiösmeretes munkát akar végezni. A mi késik,
nem mulik.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A boldog emlékezetű Nagy József-féle
alapítványból 2 évről 500—500 frt ösztöndijra
pályázat nyitattik.

Az első 500 frt ösztöndij külföldre menendő
akadémikus ifjakat illet; és ezen pályázatnál
megkivántatik, hogy

1) az illető pályázó ifju magyar, ev.
ref. vallású s a felsőbb tudományokat a deb-
reczeni főiskolában végezte legyen;

2) kitűzött pályájának a lelkészinek
vagy tanárinak kell lenni;

3) szükséges, hogy a bölcsészeti s hittani
tudományokon kívül, a latin nyelvben annyira
jártas legyen, hogy a római classikus írókat jól
értse; mit hogy jól ért, úgy azt, hogy a görög
nyelvtanból kitűnő osztályzata van, érettségi bi-
zonyítványával kell igazolnia;

4) megkivántatik pályázótól, hogy az élő
nyelvek közül a német nyelvet teljesen értse
s egész folyékonyssággal beszélje; a francia
nyelvből is bírjon oly előkészülettel, hogy a
könyveket jól értse. Ez utóbbiakra nézve is el-
engedhetlen szabályul tüzetvén ki, hogy ezek is
illetékes és tekintetbe vehető bizonyítványokkal
igazoltassanak.

A második 500 frt ösztöndij lelkészi pá-
lyán vagy tanárságban már érdemmel szolgált
vagy szolgáló férfunak adatik, oly végből, hogy
az illető ezen összeggel tudományos szempontból
teendő utazására nézve segítették; felhivatnak
tehát a tudományos utazásra magukat elhatá-
rozni kész és hajlandó tanárok, vagy lelkészek,
ez érdemben kérvényeik útján jelentkezni.

A kérvények mindkét ösztöndijra, folyó évi
május hó 1-ig Révész Bálint püspök és alapít-
ványi egyik elnök urhoz lesznek beterjesztendőek.
Debreczen, 1887. márcz. 19.

Toth Sámuel,
bizottsági jegyző.